Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 19ης Δεκεμβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Πρόσβαση σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο – Ευθύνη κράτους μέλους για ζημίες που προκλήθηκαν σε ιδιώτες λόγω παραβίασης του δικαίου της Ένωσης – Παραβίαση από εθνικό δικαστήριο το οποίο αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) – Αρμοδιότητα δικαστηρίου αποφαινόμενου σε τελευταίο βαθμό το οποίο έχει την ιδιότητα του εναγομένου στην ένδικη διαφορά – Σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού»

Στην υπόθεση C-369/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Βουλγαρία) με απόφαση της 9ης Ιουνίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Ιουνίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

«Vivacom Bulgaria» EAD

κατά

Varhoven administrativen sad,

Natsionalna agentsia za prihodite,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, προεδρεύοντα του τετάρτου τμήματος, K. Λυκούργο (εισηγητή), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, S. Rodin, J. Passer και O. Spineanu-Matei, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: T. Ćapeta

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η «Vivacom Bulgaria» EAD, εκπροσωπούμενη από τον S. Kostov και την S. Yordanova, advokati,

– το Varhoven administrativen sad, εκπροσωπούμενο από τις A. Adamova-Petkova, T. Kutsarova-Hristova και τον M. Semov,

– η Βουλγαρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την T. Mitova και τον R. Stoyanov,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις K. Herrmann και E. Rousseva, καθώς και από τον P. J. O. Van Nuffel,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της «Vivacom Bulgaria» EAD και, αφετέρου, του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Βουλγαρία) και της Natsionalna agentsia za prihodite (εθνικής υπηρεσίας δημοσίων εσόδων, Βουλγαρία, στο εξής: NAP) σχετικά με την αποκατάσταση της ζημίας που φέρεται να υπέστη η Balgarska telekomunikatsionna kompania EAD (στο εξής: BTK), νυν Vivacom Bulgaria, λόγω παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.»

4 Το άρθρο 47 του Χάρτη προβλέπει τα ακόλουθα:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλεύεται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

Ο κώδικας διοικητικής δικονομίας

5 Το άρθρο 1, σημείο 3, του Administrativnoprotsesualen kodeks (κώδικα διοικητικής δικονομίας), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (DV αριθ. 94, της 29ης Νοεμβρίου 2019, στο εξής: κώδικας διοικητικής δικονομίας), έχει ως εξής:

«Ο παρών κώδικας διέπει τη διαδικασία αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται από παράνομες πράξεις, ενέργειες ή παραλείψεις διοικητικών αρχών και υπαλλήλων, καθώς και των ζημιών που προκύπτουν από τη δικαιοδοτική λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων και του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου).»

6 Κατά το άρθρο 128, παράγραφος 1, σημείο 6, του κώδικα αυτού:

«Στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων υπάγονται όλες οι υποθέσεις που αφορούν αγωγές αποζημίωσης […] λόγω της δικαιοδοτικής λειτουργίας των διοικητικών δικαστηρίων και του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου).»

7 Το άρθρο 203 του εν λόγω κώδικα ορίζει τα εξής:

«(1) Οι αγωγές αποζημίωσης για ζημίες που υπέστησαν πολίτες ή νομικά πρόσωπα λόγω παράνομων πράξεων, ενεργειών ή παραλείψεων διοικητικών αρχών και των υπαλλήλων τους εξετάζονται σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο παρόν κεφάλαιο.

(2) Τα ζητήματα σχετικά με την κατά την παράγραφο 1 χρηματική ευθύνη που δεν ρυθμίζονται από τον παρόντα κώδικα διέπονται από τις διατάξεις του zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi [νόμου περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των δήμων για τις προκληθείσες ζημίες (DV αριθ. 60, της 5ης Αυγούστου 1988)] ή από τον zakon za izpalnenie na nakazaniyata i zadarzhaneto pod strazha [νόμο περί εκτελέσεως των ποινών και προσωρινής κρατήσεως (DV αριθ. 25, της 3ης Απριλίου 2009)].

(3) Το παρόν κεφάλαιο αφορά επίσης τις αγωγές αποζημίωσης για ζημίες που προκλήθηκαν λόγω κατάφωρης παραβίασης του δικαίου της Ένωσης, η δε αστική ευθύνη και το παραδεκτό της αγωγής διέπονται από τους κανόνες περί εξωσυμβατικής ευθύνης του κράτους λόγω παραβίασης του δικαίου της Ένωσης.»

Ο νόμος περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των δήμων για τις προκληθείσες ζημίες

8 Το άρθρο 2c του zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi (νόμου περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των δήμων για τις προκληθείσες ζημίες), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (DV αριθ. 94, της 29ης Νοεμβρίου 2019, στο εξής: νόμος περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των δήμων για τις προκληθείσες ζημίες), έχει ως εξής:

«(1) Όταν η ζημία οφείλεται σε κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, οι αγωγές εξετάζονται από τα δικαστήρια σύμφωνα με τα οριζόμενα:

1. στον κώδικα διοικητικής δικονομίας, όσον αφορά τις ζημίες […] που προκαλούνται από τη δικαιοδοτική λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων και του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου)·

2. στον κώδικα πολιτικής δικονομίας, στις άλλες περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στο σημείο 1 […].

(2) Η αγωγή κατά την έννοια της παραγράφου 1 που στρέφεται κατά πλειόνων εναγομένων εξετάζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του κώδικα διοικητικής δικονομίας, εάν διάδικος είναι διοικητικό δικαστήριο, το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) ή νομικό πρόσωπο για ζημίες που προκλήθηκαν στο πλαίσιο διοικητικής δραστηριότητας ή επ' ευκαιρία αυτής.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

9 Μεταξύ του έτους 2007 και του έτους 2008, η BTK Mobile EOOD, την οποία διαδέχθηκε η BTK, εξέδωσε σε δύο ρουμανικές εταιρίες τιμολόγια για την προμήθεια προπληρωμένων καρτών και κουπονιών παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Οι εν λόγω πράξεις εμφανίζονταν στα τιμολόγια αυτά ως παροχή υπηρεσιών με τόπο παροχής τη Ρουμανία, οι οποίες, ως εκ τούτου, δεν υπέκειντο σε φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) στη Βουλγαρία.

10 Στις 20 Ιουνίου 2012 η NAP εξέδωσε σε βάρος της BTK διορθωτική πράξη επιβολής φόρου με την οποία βεβαιώνονταν οι οφειλές ΦΠΑ που αντιστοιχούσαν στα εν λόγω τιμολόγια. Συγκεκριμένα, κατά την άποψη της NAP, οι επίμαχες πράξεις έπρεπε να χαρακτηριστούν ως παροχή υπηρεσιών με τόπο παροχής τη Βουλγαρία και ήταν, ως εκ τούτου, φορολογητέες στο εν λόγω κράτος μέλος.

11 Με απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2013, η οποία συμπληρώθηκε με απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2014, το Administrativen sad Sofia grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) επικύρωσε την ως άνω διορθωτική πράξη επιβολής φόρου όσον αφορά τις φορολογικές περιόδους μεταξύ Δεκεμβρίου του 2007 και Ιουνίου του 2008, κρίνοντας ότι οι επίμαχες πράξεις συνιστούσαν παραδόσεις αγαθών με τόπο εκπλήρωσης της παροχής τη Βουλγαρία. Με αμετάκλητη απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2014, το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) επικύρωσε πλήρως την πρωτόδικη απόφαση.

12 Με αγωγή που άσκησε στις 12 Δεκεμβρίου 2019 ενώπιον του Administrativen sad Sofia grad (διοικητικού πρωτοδικείου Σόφιας) κατά της NAP και του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου), η BTK ζήτησε, βάσει του άρθρου 2c του νόμου περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των δήμων για τις προκληθείσες ζημίες, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να της επιδικαστεί αποζημίωση ίση προς το ποσό που αυτή είχε

καταβάλει δυνάμει της διορθωτικής πράξης επιβολής φόρου, με τους νόμιμους τόκους συνολικού ύψους 1 808 638,32 βουλγαρικών λεβ (BGN) (περίπου 925 000 ευρώ). Η εταιρία αυτή ζήτησε επίσης να λάβει νόμιμους τόκους επί μέρους του ποσού αυτού, για το χρονικό διάστημα από την άσκηση της αγωγής μέχρι την οριστική επίλυση της διαφοράς.

13 Τα ποσά αυτά αντιστοιχούσαν στη ζημία που απέρρεε από κατάφωρη παράβαση, εκ μέρους της NAP και του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου), ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ 2006, L 347, σ. 1), όπως ίσχυε κατά την περίοδο μεταξύ του Δεκεμβρίου του 2007 και του Ιουνίου του 2008 (στο εξής: οδηγία ΦΠΑ), και όπως οι εν λόγω διατάξεις είχαν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση της 3ης Μαΐου 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264).

14 Με απόφαση της 18ης Απριλίου 2022, το Administrativen sad Sofia grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας) απέρριψε την αγωγή της BTK, κρίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι ούτε η NAP ούτε το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) είχαν παραβιάσει κατάφωρα το δίκαιο της Ένωσης. Κατά το ως άνω δικαστήριο, η NAP είχε ορθώς χαρακτηρίσει τις επίμαχες πράξεις ως παροχή υπηρεσιών και δεν είχε παραβιάσει το δίκαιο της Ένωσης κρίνοντας ότι δεν πληρούνταν μία εκ των προϋποθέσεων που απαιτούνται για να μπορεί ο τόπος εκπλήρωσης των συγκεκριμένων παροχών να καθοριστεί σε άλλο κράτος μέλος πλην της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, ήτοι η λήψη των προπληρωμένων καρτών και κουπονιών από υποκειμένους στον φόρο εγκατεστημένους σε ένα τέτοιο άλλο κράτος μέλος.

15 Το Administrativen sad Sofia grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας) έκρινε επίσης ότι ο χαρακτηρισμός, από το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο), των επίμαχων πράξεων ως παραδόσεων αγαθών και όχι ως παροχής υπηρεσιών αντέβαινε στην οδηγία ΦΠΑ και στην απόφαση της 3ης Μαΐου 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264). Εντούτοις, ανεξαρτήτως του σφάλματος αυτού, η προσφυγή κατά της διορθωτικής πράξεως επιβολής φόρου δεν μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα, καθόσον δεν είχε αποδειχθεί ότι οι αποδέκτες των παραδόσεων των προπληρωμένων καρτών και κουπονιών ήταν όντως υποκείμενοι στον φόρο εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος. Εξάλλου, το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) ορθώς αποφάνθηκε ότι οι περιστάσεις της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 3ης Μαΐου 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264), δεν ήταν ίδιες με εκείνες που οδήγησαν στην έκδοση από την NAP της επίμαχης διορθωτικής πράξης επιβολής φόρου.

16 Η BTK άσκησε ενώπιον του Varhoven administrativen sad (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου) αναίρεση με αίτημα την εξαφάνιση της πρωτόδικης αποφάσεως της 18ης Απριλίου 2022, λόγω παράβασης του ουσιαστικού δικαίου, ουσιώδους παράβασης των δικονομικών κανόνων και ελλείψεως αιτιολογίας. Η BTK υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι η παραβίαση του δικαίου της Ένωσης λόγω εσφαλμένου χαρακτηρισμού από το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) των επίμαχων πράξεων προκύπτει από τη διαδικασία επί παραβάσει EU Pilot 8498/1/TAXU, την οποία κίνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Η παραβίαση αυτή, η οποία στηρίζεται κατά την άποψη της αναιρεσείουσας σε πρόδηλη παράβαση της νομολογίας του Δικαστηρίου, είναι κατάφωρη υπό το πρίσμα των κριτηρίων που εκτίθενται στη σκέψη 43 της αποφάσεως της 13ης Ιουνίου 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391).

17 Στο πλαίσιο αυτό, η ΒΤΚ ζήτησε από το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο, να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Η ΒΤΚ παραδέχεται ότι ο δικαστικός σχηματισμός του ως άνω δικαστηρίου, που επελήφθη της διαφοράς της κύριας δίκης, είναι διαφορετικός από εκείνον που εξέδωσε την απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2014, η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 11 της παρούσας αποφάσεως. Εντούτοις, υφίστανται κατά την άποψή της εύλογες αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία του συνόλου των σχηματισμών του δικαστηρίου αυτού, δεδομένου ότι τούτο ήταν εναγόμενο πρωτοδίκως και είχε ήδη εκφράσει την άποψη ότι η ασκηθείσα σε βάρος του αγωγή ήταν απαράδεκτη ή, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμη.

18 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί μεν ότι η ΒΤΚ δεν προέβαλε συγκεκριμένα επιχειρήματα όσον αφορά την υποκειμενική ή αντικειμενική αμεροληψία του δικαστικού σχηματισμού, πλην όμως εκτιμά ότι χρειάζεται διευκρινίσεις σχετικά με την αρμοδιότητά του να εκδικάσει τη διαφορά της κύριας δίκης, πριν αποφανθεί επί της ουσίας της διαφοράς.

19 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων των διοικητικών διαφορών, ο Βούλγαρος νομοθέτης προέβλεψε ότι οι αγωγές αποζημιώσεως για ζημίες που απορρέουν από τη δικαιοδοτική λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων και του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου) εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, από τα οποία το αιτούν δικαστήριο είναι εκείνο που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό. Διερωτάται δε αν η νομοθεσία αυτή πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο κατοχυρώνει την αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, και του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, σχετικά με την απαίτηση περί ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου.

20 Από τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τις προσφυγές που έχουν ασκηθεί κατά της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας δεν μπορεί να συναχθεί οριστικώς αν ένα δικαστήριο μπορεί να εκδικάζει ένδικο βοήθημα το οποίο στρέφεται σε βάρος του, χωρίς τούτο να συνεπάγεται παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

21 Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, με τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 10ης Απριλίου 2008, Mihalkov κατά Βουλγαρίας (CE:ECHR:2008:0410JUD006771901), και της 5ης Απριλίου 2018, Boyan Gospodinov κατά Βουλγαρίας (CE:ECHR:2018:0405JUD002841707), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, στο πλαίσιο αγωγών αποζημιώσεως κατά του Δημοσίου σε σχέση με τη λειτουργία δικαστηρίου, λόγω του επαγγελματικού δεσμού των δικαστών με το δικαστήριο αυτό που αποτελούσε διάδικο της διαφοράς και διότι η καταβολή των αποζημιώσεων που μπορούσαν να επιδικαστούν έπρεπε να καταλογιστεί στον προϋπολογισμό του οικείου δικαστηρίου.

22 Αντιθέτως, στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 18ης Ιουνίου 2013, Valcheva και Abrashev κατά Βουλγαρίας (CE:ECHR:2013:0618DEC000619411), και της 18ης Ιουνίου 2013, Balakchiev κ.λπ. κατά Βουλγαρίας (CE:ECHR:2013:0618DEC006518710), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι δεν υπήρξε παραβίαση της ΕΣΔΑ διότι η αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται από τη λειτουργία κάθε δικαστηρίου προέρχεται από ειδικό κονδύλιο του προϋπολογισμού του δικαστηρίου.

23 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, εν προκειμένω, οι δημοσιονομικοί κανόνες που θα έχουν εφαρμογή στην περίπτωση καταβολής αποζημιώσεως κατόπιν της αποφάσεως που θα εκδοθεί επί της διαφοράς της κύριας δίκης είναι ανάλογοι με τους μνημονευόμενους στις υποθέσεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη και ότι οι προϋπολογισμοί των δικαστηρίων από τους οποίους θα καταβληθεί ενδεχομένως αποζημίωση δύνανται να αυξηθούν, εάν είναι αναγκαίο, από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο κατόπιν αιτήματος του οικείου δικαστηρίου. Επομένως, η τυχόν επιδίκαση αποζημίωσης από το δικαστήριο αυτό δεν έχει αντίκτυπο στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών και στις συνθήκες εργασίας τους εντός του δικαστηρίου.

24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του [Χάρτη] την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως αυτή που προβλέπεται στο άρθρο 2c, παράγραφος 1, σημείο 1, [του νόμου περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των δήμων για τις προκληθείσες ζημίες], σε συνδυασμό με τα άρθρα 203, παράγραφος 3, και 128, παράγραφος 1, σημείο 6, [του κώδικα διοικητικής δικονομίας], σύμφωνα με τα οποία αγωγή προς αποκατάσταση ζημίας που προκλήθηκε από παραβίαση εκ μέρους του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου) του δικαίου της Ένωσης, στην οποία αυτό έχει την ιδιότητα του εναγομένου, κρίνεται σε τελευταίο βαθμό από το δικαστήριο αυτό;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

25 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ένα δικαστήριο εκδικάζει σε τελευταίο βαθμό, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, υπόθεση σχετική με την ευθύνη του Δημοσίου που απορρέει από προβαλλόμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης λόγω εκδόσεως αποφάσεως από το δικαστήριο αυτό, το οποίο έχει στην εν λόγω υπόθεση την ιδιότητα του εναγομένου.

26 Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος των πολιτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, στους οποίους περιλαμβάνεται και ο επίμαχος στην κύρια δίκη τομέας του ΦΠΑ.

27 Αφετέρου, επισημαίνεται ότι το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο κατοχυρώνει, μεταξύ άλλων, το θεμελιώδες δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, εφαρμόζεται στα κράτη μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Τέτοια περίπτωση συντρέχει εν προκειμένω, δεδομένου ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την ευθύνη του Δημοσίου λόγω προβαλλόμενης παραβάσεως της οδηγίας ΦΠΑ.

28 Στον βαθμό που ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε εκείνα που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ, το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη αποσκοπεί στη διασφάλιση της αναγκαίας συνοχής μεταξύ των δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται σε αυτόν και των αντίστοιχων δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ, χωρίς αυτό να θίγει την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης. Κατά τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών

Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17), το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο οφείλει να προβεί σε ερμηνεία η οποία να διασφαλίζει ένα επίπεδο προστασίας σύμφωνο με εκείνο που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

29 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαιοδοτικών οργάνων, η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με την αποστολή του δικαστή, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, που είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης και για την προάσπιση των κοινών αξιών των κρατών μελών οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Κατά πάγια νομολογία, η ως άνω απαίτηση περί ανεξαρτησίας περιλαμβάνει δύο πτυχές. Η πρώτη, εξωτερική πτυχή, προϋποθέτει ότι το σχετικό όργανο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να υπόκειται σε οποιαδήποτε ιεραρχική σχέση ή σχέση υπαγωγής έναντι οποιουδήποτε και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες οποιασδήποτε προελεύσεως και ότι, ως εκ τούτου, προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Η δεύτερη πτυχή, εσωτερικής φύσεως, είναι παρεμφερής προς την έννοια της «αμεροληψίας» και συναρτάται προς την τήρηση ίσων αποστάσεων ως προς τους διαδίκους και τα αντιπαρατιθέμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Η πτυχή αυτή επιτάσσει την τήρηση αντικειμενικότητας και την απουσία κάθε συμφέροντος ως προς την επίλυση της διαφοράς πέραν της αυστηρής εφαρμογής του κανόνα δικαίου (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

32 Επομένως, οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας που απαιτούνται βάσει του δικαίου της Ένωσης προϋποθέτουν την ύπαρξη κανόνων οι οποίοι να μην αφήνουν περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία των πολιτών, μεταξύ άλλων, ως προς την ουδετερότητα του επίμαχου οργάνου έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων [πρβλ. απόφαση της 8ης Μαΐου 2024, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (Ενώσεις δικαστικών λειτουργών), C-53/23, EU:C:2024:388, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

33 Όσον αφορά την προϋπόθεση περί «αμεροληψίας», κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, η αντικειμενική εκτίμησή της, η οποία είναι η μόνη που έχει σημασία εν προκειμένω υπό το πρίσμα του ερωτήματος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, συνίσταται στο να διαπιστωθεί αν το όργανο αυτό παρείχε, ιδίως διά της συνθέσεώς του, επαρκή εχέγγυα για να αποκλεισθεί κάθε εύλογη αμφιβολία ως προς την αμεροληψία του. Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί αν, ανεξαρτήτως της προσωπικής στάσης των δικαστών, ορισμένα επαληθεύσιμα πραγματικά περιστατικά δημιουργούν υπόνοιες ως προς την αμεροληψία τους. Εν προκειμένω, ακόμη και οι εντυπώσεις μπορεί να έχουν σημασία. Κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προκειμένου να κριθεί η ύπαρξη λόγων που

προκαλούν αμφιβολίες ως προς το αν οι απαιτήσεις αυτές περί ανεξαρτησίας και αντικειμενικής αμεροληψίας πληρούνται σε συγκεκριμένη υπόθεση, η άποψη ενός διαδίκου λαμβάνεται υπόψη, αλλά δεν έχει καθοριστική σημασία. Το καθοριστικής σημασίας στοιχείο συνίσταται στο αν οι επίμαχοι ενδοιασμοί μπορούν να θεωρηθούν αντικειμενικώς δικαιολογημένοι [πρβλ. απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψεις 128 έως 129 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

34 Υπό το πρίσμα αυτής της νομολογίας πρέπει να εξεταστεί η ειδική περίπτωση που αποτελεί το αντικείμενο του ερωτήματος που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, ήτοι η περίπτωση δικαστηρίου που εκδικάζει σε τελευταίο βαθμό, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, υπόθεση σχετική με την ευθύνη του Δημοσίου που απορρέει από προβαλλόμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης λόγω αποφάσεως που εξέδωσε το δικαστήριο αυτό, το οποίο έχει στην εν λόγω υπόθεση την ιδιότητα του εναγομένου.

35 Συναφώς, παρατηρείται, πρώτον, ότι η αρχή της ευθύνης αυτής δεν αφορά την προσωπική ευθύνη του δικαστή, αλλά την ευθύνη του Δημοσίου. Η δυνατότητα, όμως, θεμελιώσεως ευθύνης του Δημοσίου, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, για δικαστικές αποφάσεις αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης δεν συνεπάγεται ιδιαίτερους κινδύνους αμφισβητήσεως της ανεξαρτησίας ενός δικαιοδοτικού οργάνου το οποίο αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό (πρβλ. απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, σκέψη 42).

36 Το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης ότι, ελλείψει σχετικής ρύθμισης του δικαίου της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίζει τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίζει τους δικονομικούς κανόνες για την άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης. Υπό την επιφύλαξη ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν, σε κάθε περίπτωση, την αποτελεσματική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να επεμβαίνει και να επιλύει ζητήματα αρμοδιότητας που μπορούν να ανακύψουν στην οργάνωση των εθνικών δικαστηρίων από τον νομικό χαρακτηρισμό ορισμένων εννόμων καταστάσεων που στηρίζονται στο δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, σκέψεις 46 και 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37 Επομένως, δεν απαγορεύεται κατ' αρχήν σε κράτος μέλος να ορίζει ένα δικαστήριο ως αρμόδιο να εκδικάζει σε τελευταίο βαθμό, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, υπόθεση σχετική με την ευθύνη του Δημοσίου για ζημίες που προκαλούνται στους ιδιώτες από παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης, οι οποίες απορρέουν, ενδεχομένως, από κάποια απόφαση του δικαστηρίου αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας του εν λόγω δικαστηρίου, κατά την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στις σκέψεις 30 έως 33 της παρούσας αποφάσεως.

38 Δεύτερον, όσον αφορά το γεγονός ότι, σε διαφορά όπως αυτή της κύριας δίκης, το δικαστήριο που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό μπορεί να έχει λάβει θέση, ως εναγόμενο πρωτοδίκως, επί των πραγματικών και νομικών ζητημάτων που αποτελούν το αντικείμενο της διαφοράς, επισημαίνεται ότι το δικονομικό αυτό καθεστώς δεν είναι ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση την αμεροληψία του εν λόγω δικαστηρίου, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού που επιλήφθηκε της διαφοράς σε τελευταίο βαθμό δεν μετείχαν κατά κανένα τρόπο στην υπεράσπιση του εν λόγω δικαστηρίου πρωτοδίκως.

39 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως θεσμικό όργανο, είναι καθού στη δίκη δεν εμποδίζει την εκδίκαση της διαφοράς από το Δικαστήριο (πρβλ. αποφάσεις της 25ης Μαΐου 2000, Kögler κατά Δικαστηρίου, C-82/98 P, EU:C:2000:282, και της 4ης Μαΐου 2023, ΚΥ κατά Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-100/22 P, EU:C:2023:377). Ομοίως, το θεμελιώδες δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, όπως ορίζει το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, δεν προσβάλλεται όταν το Δικαστήριο είναι το δικαιοδοτικό όργανο που έχει επιληφθεί αιτήσεως αναιρέσεως ασκηθείσας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία εκπροσωπείται από το θεσμικό όργανο «Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (πρβλ. απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Ευρωπαϊκή Ένωση κατά Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, σκέψη 36).

40 Όταν, όμως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πρόεδρος του θεσμικού αυτού οργάνου, έχει λάβει την απόφαση να ασκήσει αναίρεση κατά αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου που αφορά το εν λόγω θεσμικό όργανο, το θεμελιώδες δικαίωμα του αντιδίκου σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο θεωρείται ότι διασφαλίζεται μόνον όταν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, ως δικαιοδοτικού οργάνου, δεν παρεμβαίνει στη δικαιοδοτική εξέταση της υποθέσεως, αλλά τον αντικαθιστά στα καθήκοντά του ο Αντιπρόεδρος (πρβλ. απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Ευρωπαϊκή Ένωση κατά Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, σκέψη 38).

41 Μολονότι, βεβαίως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν στη διαφορά της κύριας δίκης πληρούται η προϋπόθεση που μνημονεύθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, το Δικαστήριο μπορεί εντούτοις, στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και βάσει των στοιχείων της δικογραφίας, να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που θα μπορούσαν να του είναι χρήσιμα για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων των διαφόρων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Εν προκειμένω, όπως επισήμανε η Vivacom Bulgaria και όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις του εναγομένου της κύριας δίκης, η θέση του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου), ως εναγομένου πρωτοδίκως, διατυπώθηκε από υπάλληλο του εν λόγω δικαστηρίου εντεταλμένο από τον πρόεδρο του δικαστηρίου. Αντιθέτως, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού που επιλήφθηκε της υποθέσεως της κύριας δίκης διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στην υπεράσπιση του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου). Εναπόκειται, ωστόσο, στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν τα στοιχεία αυτά είναι ακριβή.

43 Υπό τις συνθήκες αυτές, εφόσον επιβεβαιωθούν τα ανωτέρω, η νομολογία που υπομνήσθηκε από τη Vivacom Bulgaria, κατά την οποία η έννοια της «ανεξαρτησίας» προϋποθέτει ότι το οικείο όργανο έχει την ιδιότητα τρίτου έναντι της αρχής που εξέδωσε την προσβαλλόμενη με προσφυγή απόφαση (πρβλ. αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, σκέψη 62, και της 7ης Μαΐου 2024, NADA κ.λπ., C-115/22, EU:C:2024:384, σκέψη 46), δεν θα ήταν ασύμβατη προς την αρμοδιότητα δικαστηρίου, αποφαινόμενου σε τελευταίο βαθμό, για την εκδίκαση αιτήσεως αναιρέσεως σε υπόθεση στην οποία έχει την ιδιότητα του εναγομένου.

44 Τρίτον, όσον αφορά την απαίτηση περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστών, υπενθυμίζεται ότι οι κανόνες που διέπουν το καθεστώς των δικαστών και την άσκηση του λειτουργήματός τους πρέπει να καθιστούν δυνατό να αποκλεισθεί όχι μόνον οποιαδήποτε άμεση

άσκηση επιρροής υπό τη μορφή εντολών, αλλά και πιο έμμεσες μορφές ασκήσεως επιρροής ικανές να κατευθύνουν τις αποφάσεις των δικαστών, ούτως ώστε να μη δημιουργείται η εντύπωση ότι οι δικαστές δεν είναι ανεξάρτητοι ή αμερόληπτοι, στοιχείο που μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Συναφώς, καταρχάς, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι οι δικαστές του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου) δεν απολαύουν, σύμφωνα με τη βουλγαρική νομοθεσία, εγγυήσεων ικανών να διασφαλίσουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία τους, όπερ εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

46 Περαιτέρω, η απόφαση περί παραπομπής επισημαίνει ότι η τυχόν επιδίκαση αποζημίωσης από το δικαστήριο αυτό δεν έχει αντίκτυπο στις αποδοχές και στις συνθήκες εργασίας των δικαστών του. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι δημοσιονομικοί κανόνες που διέπουν την καταβολή τυχόν αποζημιώσεως κατόπιν της εκδόσεως αποφάσεως στη διαφορά της κύριας δίκης δεν είναι ικανοί να δημιουργήσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία ή την αμεροληψία των δικαστών αυτών.

47 Τέλος, παρατηρείται ότι το γεγονός και μόνον ότι διαδοχικοί δικαστικοί σχηματισμοί ενός δικαστηρίου είναι επιφορτισμένοι με υποθέσεις που αφορούν διαφορετικά νομικά ζητήματα απορρέοντα από την ίδια κατάσταση δεν αρκεί για να προκαλέσει στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία ή την αμεροληψία του δικαστηρίου αυτού σε καθεμία από τις εν λόγω υποθέσεις.

48 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 39 των προτάσεών της, από τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 29ης Ιουλίου 2004, San Leonard Band Club κατά Μάλτας (CE:ECHR:2004:0729JUD007756201), και της 7ης Ιουλίου 2020, Scerri κατά Μάλτας (CE:ECHR:2020:0707JUD003631818), προκύπτει αντιθέτως, ότι, σε περίπτωση που οι ίδιοι δικαστές πρέπει να αποφανθούν, στο πλαίσιο ορισμένης διαδικασίας, σχετικά με το αν υπέπεσαν σε πλάνη κατά την ερμηνεία ή εφαρμογή του δικαίου σε προγενέστερη απόφαση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι συντρέχει παράβαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ.

49 Υπενθυμίζεται επίσης ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το θεμελιώδες δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, όπως ορίζει το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, διασφαλίζεται όταν το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο έχει επιληφθεί αγωγής αποζημιώσεως με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που φέρεται να προκλήθηκε από υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης, αποφαίνεται επί του αιτήματος αυτού σε δικαστικό σχηματισμό διαφορετικό εκείνου που είχε επιληφθεί της ένδικης διαφοράς της οποίας η διάρκεια εκδικάσεως επικρίνεται (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής, C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 96, και της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Ευρωπαϊκή Ένωση κατά Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, σκέψεις 36 και 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

50 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής και από τις γραπτές παρατηρήσεις που υπέβαλε η Vivacom Bulgaria προκύπτει ότι κανένας από τους δικαστές που μετέχουν στον δικαστικό σχηματισμό που έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης δεν μετείχε στον δικαστικό σχηματισμό που εξέδωσε την απόφαση η οποία αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς αυτής. Επομένως, χωρίς να είναι αναγκαίο να αποφανθεί το Δικαστήριο σχετικά με το αν η

σύνθεση των δύο δικαστικών σχηματισμών, έστω και εν μέρει, από τους ίδιους δικαστές θα ήταν συμβατή με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία, αρκεί η διαπίστωση ότι, υπό τις περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν μπορεί να υπάρξει καμία εύλογη αμφιβολία των πολιτών ως προς την ανεξαρτησία ή την αμεροληψία του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου) λόγω της αντίστοιχης σύνθεσης των δύο αυτών δικαστικών σχηματισμών.

51 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ένα δικαστήριο εκδικάζει σε τελευταίο βαθμό, κατ' αναίρεση, υπόθεση στην οποία το ίδιο δικαστήριο έχει την ιδιότητα του εναγομένου και η οποία αφορά την ευθύνη του Δημοσίου που απορρέει από προβαλλόμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης λόγω αποφάσεως που εξέδωσε το δικαστήριο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω εθνική ρύθμιση και τα μέτρα που λαμβάνονται για την εκδίκαση της υποθέσεως αυτής καθιστούν δυνατό να αποκλεισθεί κάθε εύλογη αμφιβολία των πολιτών ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του συγκεκριμένου δικαστηρίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

52 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ένα δικαστήριο εκδικάζει σε τελευταίο βαθμό, κατ' αναίρεση, υπόθεση στην οποία το ίδιο δικαστήριο έχει την ιδιότητα του εναγομένου και η οποία αφορά την ευθύνη του Δημοσίου που απορρέει από προβαλλόμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης λόγω αποφάσεως που εξέδωσε το δικαστήριο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω εθνική ρύθμιση και τα μέτρα που λαμβάνονται για την εκδίκαση της υποθέσεως αυτής καθιστούν δυνατό να αποκλεισθεί κάθε εύλογη αμφιβολία των πολιτών ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του συγκεκριμένου δικαστηρίου.

(υπογραφές)